

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ
КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Кафедра цивільного права та процесу

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
з дисципліни «ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

Для слухачів 3 курсу
Факультету ФЗН ПП ННІ
ПОЗН

Конспект лекцій підготувала **Межевська Л.В.** – старший викладач кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Дрибас Л.І. – Суддя Апеляційного суду Дніпропетровської області

Зуєв В.А. – Завідуючий кафедрою цивільно-правових дисциплін Академії митної служби України кандидат юридичних наук, доцент

Конспект лекцій обговорений та схвалена на засіданні кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції « 08 » серпень 2016 р.,

протокол № 1

**ТЕМА № 1 ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ ТА СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ
ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
(2 години)**

ПЛАН ЛЕКЦІЙ:

Рекомендована література

Вступ

1 Предмет і поняття екологічного права

2 Основні принципи і завдання екологічного права

3. Система курсу екологічного права та його місце серед інших галузей права

4 Джерела екологічного права

5 Роль ОВС у забезпеченні реалізації екологічного права

Методичні поради щодо підготовки даної теми

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року // ВВР України, - 1991 - № 41
3. Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 // ВВР України, 1991, N 4, ст. 20
4. Екологічне право України. Особлива частина : навчальний посібник для студ. вузів / О. М. Шуміло [та ін.]; Харківський нац. ун-т внутрішніх справ . – К. : Центр учбової літ., 2013 . – 431 с. : табл. - Бібліогр. в підряд. приміт.
5. Гетьман А.П. Екологічне право. Підручник. -2013 -432 с.
6. Екологічне законодавство України : зб. офіц. текстів законів станом на 25 верес 2012 р. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. - 686 с.
7. Кичигин Н. В. Экологическое право : краткий курс лекций / Н. В. Кичигин, М. В. Пономарев, Н. И. Хлуденева. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Юрайт, 2012. – 217 с.
8. Лозінська С. В.Європейська екологічна політика та її вплив на реформування законодавства України про охорону навколишнього природного середовища / С. В. Лозінська, Н. І. Чудик-Білоусова // Університетські наукові записки : часопис / Хмельн. ун-т упр. та права. - Хмельницький, 2012. – № 1. – С. 599-612.
9. Екологічне право України: підручник / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» ; за ред. І. І. Каракаша. - О. : Фенікс, 2012. - 788 с.
10. Шмандій В.М., Клименко М.О., Голік Ю.С., Прищепка А.М., Бахарев В.С., Харламова О.В. Екологічна безпека. Підручник - Херсон: Олді-плюс, 2013.– 366 с.
11. Основи екології : підручник / Я.Б. Олійник, П.Г. Шищенко, О.П. Гавриленко. — К. : Знання, 2012. — 558 с.

12. Соломенко Л.І., Боголюбов В.М. Загальна екологія: навчальний посібник. – Херсон, 2012. -113 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ: фундаментом всієї сукупності юридичних наук виступають теоретичні основи будь-якої галузі права, тому саме вивчення предмету, методу, об'єктів, суб'єктів та принципів екологічного права є обов'язковим для отримання повноцінної юридичної освіти. Слухачи повинні для себе окреслити коло відносин, які регулюються нормами екологічного права, сформулювати уявлення про засади еколого-правових понять та відносин.

ВСТУП

Екологічні відносини — одна з найважливіших складових суспільних відносин. Вони виникають між окремими суб'єктами і з приводу надзвичайно важливих об'єктів. Екологічні відносини складаються між суспільством і природою, між людиною та навколишнім середовищем. Об'єктами екологічних відносин є природні багатства: земля, її надра, води, ліси, атмосферне повітря, тваринний світ тощо. Від того, якими будуть екологічні відносини, залежить сьогодення та майбутнє людства.

Проблема взаємодії суспільства й природи має глобальний планетарний характер. Зберегти природу в стані, придатному для життя людини, можна тільки загальними зусиллями населення всієї Землі. Тому кожна країна зобов'язана берегти природу та нести моральну відповідальність перед усім світом за її належну охорону.

У забезпеченні раціонального використання, охорони і відтворення природних багатств важливе місце посідають правові засоби. В юридичних і деяких інших навчальних закладах вони вивчаються у навчальному предметі «Екологічне право України».

Екологічне право націлене на створення найбільш сприятливих умов для життя, праці та відпочинку громадян. Це життєдайна і життєзберігаюча галузь права, її значення для життя і діяльності людини і всього суспільства важко переоцінити. Найвищу мету соціальної політики нашої держави — турботу про життя і здоров'я людини — ця галузь права спроможна втілити в життя.

Велике і гуманне покликання екологічного права стимулює до його сумлінного вивчення, ґрунтовного опанування необхідними екологічними знаннями. Екологічна освіта потрібна всім громадянам України, а особливо працівникам правоохоронних органів, які забезпечують виконання еколого-правових актів і норм.

Вивчення екологічного права з урахуванням професійної направленості працівників ОВС підвищує як загальний, так і професійний рівень підготовки слухачів, що забезпечує максимальну ефективність навчання.

I. ПРЕДМЕТ І ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Розпочинаючи вивчення будь-якої галузі права, треба перш за все усвідомити, що є її предметом, з'ясувати коло і характер тих суспільних відносин, які регулюються цією галуззю права.

Предметом екологічного права є суспільні екологічні відносини, що складаються з приводу використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища.

Екологія — це наука, яка вивчає проблеми взаємодії живих організмів з тим природним середовищем, в якому вони перебувають. Екологія вивчає питання взаємодії людини і природи, взаємодії суспільства і природи, тобто ті екологічні відносини, які регулюються і охороняються нормами права. Система таких норм і складає екологічне право.

Екологічне право України — молода галузь права. Юридичною базою його розвитку є екологічне законодавство, яке почало швидко розвиватися ще за часів Радянського Союзу. Екологічне законодавство сучасної України повніше відбиває конкретні природні умови і потреби регіону, що робить його більш дійовим.

ВИСНОКИ ДО ПЕРШОГО ПИТАННЯ

Екологічні відносини за своїм змістом є різноманітними, але взаємопов'язаними та єдиними. Їх єдність обумовлена зв'язком усіх природних об'єктів між собою, внаслідок чого існує єдина екологічна система. Поряд з тим єдність екологічних відносин не виключає існування їх різновидів, обумовлених екологічними факторами. Зокрема, природні об'єкти (земля, води, рослинний світ, ліси, надра, фауна, атмосферне повітря та ін.) за своїми природничими характеристиками відрізняються один від одного. Через це виникають різновиди єдиних екологічних відносин: земельні, водні, флористичні, фауністичні, атмосфероповітряні та інші відносини, що обумовлює необхідність визначення їх правових форм. Диференціація екологічних відносин за основними природними об'єктами не відмінняє єдності екологічних відносин, їх предметної цілісності.

II. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І ЗАВДАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Принципи екологічного права реалізуються в його конкретних нормах, визначають їх зміст або зміст його окремих інститутів. Кожний принцип посідає своє чільне місце в структурі та змісті екологічного права і має свої особливості.

До основних принципів екологічного права відносять:

1. принцип переваги державної власності на землю, воду, ліси, надра землі та інші об'єкти природи;
2. принцип державного управління природокористуванням і охороною природи;
3. принцип поєднання раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів;
4. принцип комплексного підходу до природокористування і природоохорони;
5. принцип поєднання заходів щодо стимулювання і відповідальності у справі використання та охорони природних ресурсів;
6. принцип законності в екологічних відносинах.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО ПИТАННЯ

Принципи екологічного права — це головні, основоположні правила, які визначають загальну спрямованість і найсуттєвіші риси правового регулювання екологічних суспільних відносин.

ІІІ. СИСТЕМА КУРСУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ТА ЙОГО МІСЦЕ СЕРЕД ІНШИХ ГАЛУЗЕЙ ПРАВА

Систему екологічного права як навчального предмета складає науково обґрунтована послідовність інститутів екологічного права. Правовий інститут в екологічному праві являє собою відособлену групу юридичних норм, що регулюють однорідні екологічні відносини.

Навчальний курс екологічного права України складається з двох частин: загальної й особливої.

Загальна частина містить норми, які характерні для всіх інститутів екологічного права, незалежно від того, до якої частини курсу ці інститути відносяться — загальної чи особливої. До них відносяться норми, що визначають предмет, принципи і функції екологічного права, його пріоритети, загальні правила користування природними ресурсами, правові форми охорони навколишнього природного середовища, основи управління природокористуванням і охороною навколишнього середовища, механізм реалізації екологічного права.

Особлива частина екологічного права містить норми, які характерні для окремо взятих інститутів екологічного права, спрямовані на охорону земель, вод, лісів, надр землі, тваринного світу, атмосферного повітря тощо.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ

Роль і значення екологічного права величезні. Зокрема, його норми відіграють надзвичайно велику роль у задоволенні багатогранних насущних потреб нашого суспільства. Вирішення простих і найскладніших господарських завдань тісно пов'язане з використанням і охороною природних ресурсів.

IV. ДЖЕРЕЛА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Під джерелами права слід розуміти нормативні акти, які є юридичною базою для регулювання суспільних відносин. Джерела права розраховані, як правило, на тривалий термін застосування і охоплюють інтереси багатьох учасників суспільних відносин.

Джерела екологічного права послідовно виражають і закріплюють екологічну політику України, сприяють її розвитку. Основним джерелом екологічного права України є Конституція, яка має вищу юридичну силу і закріплює основи екологічного права. «Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, — зазначено у ст. 16 Конституції, — є обов'язком держави.» Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Основний Закон покладає на всіх громадян нашої країни обов'язок берегти природу та її багатства.

У Конституції зосереджені основоположні правові норми, які забезпечують механізм ефективного використання й охорони земель, надр, вод, лісів, всієї природи.

Можна виділити наступні групи джерел екологічного права:

— за юридичною силою — закони і підзаконні акти. Закони посідають провідне місце в ієрархічній структурі законодавства; всі інші нормативно-правові акти видаються на основі, на розвиток і на виконання законів. До цих актів, зокрема, належать укази Президента і постанови КМУ, накази та інструкції міністерств і відомств, рішення місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування;

— за характером правового регулювання — загальні та спеціальні.

До загальних відносять нормативно-правові акти, предметом регулювання яких є як екологічні, так і інші суспільні відносини (Конституція України, Закон України «Про основи національної безпеки України»). Спеціальні акти стосуються виключно екологічних питань (наприклад, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»);

— за предметом правового регулювання — комплексні (Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища») і природоресурсні (Земельний, Водний та Лісовий кодекси, Закон України «Про тваринний світ» (2001 р.) тощо) або ті, якими регулюються окремі питання екологічної діяльності (закони України «Про екологічну експертизу» (1995 р.), «Про екологічний аудит» (2004 р.) та ін.);

— за способом правового регулювання — матеріальні та процесуальні. Нормами матеріальних актів визначаються права й обов'язки, а також юридична відповідальність учасників еколого-правових відносин. Процесуальні акти регулюють процедуру реалізації норм матеріального права. До них, зокрема, належать затверджений Постановою ВРУ від 29 жовтня 1992 р. Порядок обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними

законодавства про охорону навколишнього природного середовища, Положення про порядок розроблення екологічних програм, затверджене постановою КМУ від 31 грудня 1993 р., тощо;

— за ступенем систематизації — кодифіковані й усі інші. До кодифікованих належить насамперед Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», який є стрижнем комплексної галузі екологічного права і законодавства.

ВИСНОВКИ ДО ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ

Джерела екологічного права є багатогранними, що впливає з їх призначення у регулюванні як загальних, так і численних конкретних питань охорони навколишнього природного середовища з використанням різноманітних правових засобів впливу на усіх рівнях.

V. РОЛЬ ОВС У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Найбільші можливості активно впливати на стан охорони навколишнього природного середовища має міліція. Як відомо, ця складова частина ОВС відповідно до Закону України «Про міліцію» виконує адміністративну, профілактичну, оперативно-розшукову, кримінальну процесуальну, виконавчу та охоронну функції, що дає можливість здійснювати широкі екологоохоронні дії.

Перш за все природоохоронні дії органів міліції тісно пов'язані з виконанням ними свого основного завдання — охорони права власності від злочинних посягань та інших правопорушень. Охороняючи право державної власності на землю, води, ліси, атмосферне повітря, тваринний світ і надра, працівники міліції попереджують їх псування, забруднення, пошкодження, знищення, нераціональне використання.

ВИСНОВКИ З П'ЯТОГО ПИТАННЯ

Екологічне законодавство є правовою основою діяльності органів внутрішніх справ у галузі охорони природи. У законодавчих актах визначені об'єкти природи, які підлягають охороні; заходи, що спрямовані на їх охорону; юридична відповідальність за порушення природоохоронних норм; профілактичні заходи та ін.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

Отже, можна підвести наступні підсумки:

1. Право займає одне з провідних місць у правовій системі України. Екологічна ситуація в нашій державі дуже складна, ще й досі даються взнаки наслідки катастрофи на Чорнобильській АЕС, недостатньо вживається заходів щодо охорони та раціональної експлуатації лісів, надр, землі та інших природних ресурсів, які становлять національне багатство України, слугують задоволенню економічних потреб та екологічних інтересів людини і суспільства. Екологічне право встановлює правові рамки суспільних відносин з приводу використання та охорони природних об'єктів. Екологічні норми повинні забезпечити гармонійну взаємодію людини і природи, збереження навколишнього природного середовища, здоров'я нинішнього і майбутніх поколінь.

2. Вивчення екологічного права є важливою складовою професійної підготовки юриста, оскільки практика застосування еколого-правових норм у різних сферах суспільного життя висуває багато проблем, які ускладнюються специфікою екологічних правовідносин, недосконалим правовим регулюванням та іншими факторами. Предметом навчальної дисципліни «Екологічне право» є однойменна галузь права та законодавства, а також практика реалізації еколого-правових норм різноманітними суб'єктами.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ДАНОЇ ТЕМИ

В ході самостійної підготовки насамперед важливим є з'ясування місця та ролі екологічного права як галузі права, для чого необхідно розглянути різноманітні підходи науковців до цієї проблематики (які вважають екологічне право комплексною галуззю права, а які – самостійною), на підставі чого обґрунтувати власну позицію, охарактеризувати предмет та методи в екологічному праві. Крім того, слід зупинитися на джерелах екологічного права, в системі яких особливе місце посідають міжнародно-правові договори

При розгляді питання про систему слід виходити з того, що екологічне право складається з двох частин: загальної та особливої.

Вивчаючи питання про предмет екологічного права, яким виступають відносини в галузі взаємодії суспільства з навколишнім природним середовищем, необхідно пам'ятати, що екологічні відносини за своїм змістом є різноманітними, але взаємопов'язаними та єдиними, їх єдність обумовлена зв'язком усіх природних об'єктів між собою, внаслідок чого існує єдина екологічна система.

Вивчення принципів екологічного права має ґрунтуватися, з одного боку, на аналізі норм екологічного законодавства, насамперед ст. 3 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», з іншого боку – на наукових підходах.

ТЕМА № 2. Поняття «право природокористування». Управління природокористуванням та охороною довкілля в Україні (2 години)

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

Рекомендована література

Вступ

- 1** Поняття «право природокористування». Зміст правового забезпечення раціонального природокористування
- 2** Законодавчі засади раціонального природокористування
- 3.** Державне управління природокористуванням в Україні
- 4** Органи управління природокористуванням та їх компетенція
- 5** Діяльність органів внутрішніх справ щодо забезпечення управління у сфері екології

Методичні поради щодо підготовки даної теми

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року // ВВР України, - 1991 - № 41
3. Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 // ВВР України, 1991, N 4, ст. 20
4. Екологічне право України. Особлива частина : навчальний посібник для студ. вузів / О. М. Шуміло [та ін.]; Харківський нац. ун-т внутрішніх справ . – К. : Центр учбової літ., 2013 . – 431 с. : табл. - Бібліогр. в підряд. приміт.
5. Гетьман А.П. Екологічне право. Підручник. -2013 -432 с.
6. Екологічне законодавство України : зб. офіц. текстів законів станом на 25 верес 2012 р. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. - 686 с.
7. Кичигин Н. В. Экологическое право : краткий курс лекций / Н. В. Кичигин, М. В. Пономарев, Н. И. Хлуденева. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Юрайт, 2012. – 217 с.
8. Лозінська С. В.Європейська екологічна політика та її вплив на реформування законодавства України про охорону навколишнього природного середовища / С. В. Лозінська, Н. І. Чудик-Білоусова // Університетські наукові записки : часопис / Хмельн. ун-т упр. та права. - Хмельницький, 2012. – № 1. – С. 599-612.
9. Екологічне право України: підручник / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» ; за ред. І. І. Каракаша. - О. : Фенікс, 2012. - 788 с.
10. Шмандій В.М., Клименко М.О., Голік Ю.С., Прищеп А.М., Бахарев В.С., Харламова О.В. Екологічна безпека. Підручник - Херсон: Олді-плюс, 2013.– 366 с.
11. Основи екології : підручник / Я.Б. Олійник, П.Г. Шищенко, О.П. Гавриленко. — К. : Знання, 2012. — 558 с.
12. Соломенко Л.І., Боголюбов В.М. Загальна екологія: навчальний посібник. – Херсон, 2012. -113 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ: Визначити поняття, ознаки та зміст раціонального природокористування та державного, громадського, спеціального управління в галузі екології.

Раціональне природокористування та управління повинні здійснюватись на науково-обґрунтованих засадах, з обов'язковим врахуванням об'єктивних екологічних законів, саме тому курсантам необхідно знати систему органів управління, організацію самоврядування в галузі екології, визначити їх компетенцію.

Слід запам'ятати функції управління в галузі екології та їх класифікацію (облік, прогнозування, планування, контроль та нагляд, екологічна експертиза, стандартизація і нормування, ліцензування, інформаційне забезпечення, розподіл і перерозподіл природних ресурсів).

Вступ

Раціональне природокористування вимагає комплексного підходу до використання природних багатств. Це обумовлюється тим, що вони залежать одне від одного і неправильне використання одних може нанести шкоду іншим. Однією з основних умов, яка гарантує раціональне природокористування, є адекватний організаційний (управлінський) механізм.

Процес управління взагалі — це цілеспрямований вплив з метою впорядкування, функціонування будь-яких систем, підтримка режиму їх діяльності, спрямована на реалізацію завдань і цілей даної системи.

Управління в галузі екології — це цілеспрямована діяльність компетентних органів та уповноважених посадових осіб, мета якої — реалізація екологічного законодавства і забезпечення виконання його вимог. Це процес регулювання за допомогою правових норм правовідносин у галузі екології, спрямований на забезпечення раціонального і ефективного використання природних ресурсів, досягнення узгодженості дій щодо охорони навколишнього природного середовища, попередження погіршення екологічного стану, запобігання екологічним правопорушенням та захисту екологічних прав всіх суб'єктів.

І. ПОНЯТТЯ «ПРАВО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ». ЗМІСТ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Право природокористування — один з головних інститутів екологічного права, який містить правові норми, що регулюють раціональне використання природних об'єктів.

Природокористування має свої певні види, зокрема: землекористування, водокористування, лісокористування, користування надрами, атмосферним повітрям, тваринним світом та природно-заповідним фондом.

У свою чергу кожний з цих видів має свою мету, яка визначена земельним, водним, лісним законодавством, законодавством про надра, про охорону тваринного світу та іншим спеціальним законодавством.

Землі використовуються для ведення сільського господарства, розміщення і розвитку населених пунктів, підприємств промисловості, транспорту, зв'язку та інших цілей.

Водні об'єкти надаються в користування для задоволення питних та побутових потреб населення, для виробничих потреб промисловості, сільського господарства, спортивно-оздоровчих цілей, риборозведення і рибальства.

Ліси за своїм призначенням та місцем розташування виконують переважно екологічні (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні), естетичні, виховні та інші функції, задовольняють певні потреби в деревині тощо.

Надра використовуються для видобування корисних копалин, будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, задоволення інших потреб.

Об'єкти тваринного світу використовуються для мисливства, рибальства, в наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях.

Атмосферне повітря використовується для дихання і для виробничих цілей. Різними цілями характеризується використання об'єктів природо-заповідного фонду.

ВИСНОКИ ДО ПИТАННЯ

Рациональне природокористування — теоретична і практична основа вирішення багатьох проблем в екологічних відносинах. Тому глибоке вивчення цього провідного інституту екологічного права і його дослідження в наукових роботах має особливе значення.

Рациональне використання природних ресурсів — категорія насамперед економічна. Воно спрямоване на досягнення певних економічних інтересів і стосується всіх галузей народного господарства. Якщо рациональне природокористування знаходить правове закріплення і регулювання, воно стає юридичною категорією.

II. ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Найважливіші принципи і форми раціонального використання природних ресурсів закріплені в Конституції України та відповідних законодавчих актах, зокрема, Законах України: «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про тваринний світ», «Про охорону атмосферного повітря», «Про рослинний світ»; Земельному, Водному і Лісовому кодексах, Кодексі про надра та інших правових актах, спрямованих на регулювання екологічних відносин в Україні.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО ПИТАННЯ

Отже, створення правових норм раціонального використання природних ресурсів, безперечно, відіграє важливу роль, але воно не вирішує всіх проблем. Наше суспільство ще не досягло того ступеня розвитку, коли приписи правових актів переростають у глибокі особисті переконання кожного, а додержання правових норм стає звичкою всіх людей. Тому має відбуватись активна організаційна робота щодо втілення вимог закону в життя. Недостатньо розробити і прийняти закон, необхідно забезпечити його виконання, щоб досягти справді раціонального природокористування.

III. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ В УКРАЇНІ

Державне управління природокористуванням — це виконавчо-розпорядча діяльність державних органів, спрямована на забезпечення раціонального природокористування і ефективної природоохорони. Державне управління полягає в організації належних природокористування і природоохорони.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ

Управління в галузі екології здійснюється з різних підходів: з позицій безпосередньої чи представницької демократії або з позицій владного розпорядження держави як єдиного і повноважного виразника волі народу — власника всіх природних багатств країни.

Управління у галузі екології повинно здійснюватись на науково - обґрунтованих засадах, з обов'язковим врахуванням об'єктивних екологічних законів, оскільки порушення механізму їх дії може спричинити порушення екологічного балансу природних систем і тим самим призвести до неворотних змін та руйнування екологічного благополуччя.

IV. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ ТА ЇХ КОМПЕТЕНЦІЯ

Державне управління у сфері використання й охорони навколишнього природного середовища здійснюють ВРУ, КМУ, місцеві Ради народних депутатів та їх виконавчі органи, а також спеціально вповноважені на те державні органи і громадські організації.

Кожний із зазначених органів здійснює управління в межах своєї компетенції та притаманними йому методами. Вищі органи державної влади і управління приймають закони, постанови, інші правові акти, спрямовані на забезпечення раціонального використання і охорону природних ресурсів. Місцеві органи державної влади і управління приймають свої природоохоронні акти і контролюють виконання законодавчих актів, прийнятих вищими органами влади у цій галузі.

ВИСНОВКИ ДО ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ

Отже, система органів управління — це сукупність господарських установ, організацій, підрозділів, об'єднаних у певній підпорядкованості спільною метою їх діяльності та наділених для її досягнення певними повноваженнями з вимогою виконання відповідних функцій.

Система органів управління в галузі екології — це сукупність державних і громадських юридично самостійних установ і організацій, уповноважених на виконання функцій щодо ефективного використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки.

Організаційна (управлінська) структура системи управління в галузі екології включає органи різного рівня державного (в тому числі місцевого, регіонального) і громадського управління.

Органи державного управління залежно від їх компетенції поділяються на органи загального державного управління і органи спеціального державного управління.

Органи загального державного управління — це уповноважені законодавчими актами органи державної виконавчої влади, до повноважень яких серед інших відносяться і повноваження в галузі екології. Вони здійснюють комплексне державне екологічне управління.

V. ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЇ

Діяльність органів внутрішніх справ щодо забезпечення управління у сфері екології обумовлюється їх правовим положенням, основними завданнями, обов'язками і наданими їм правами. Будучи складовою частиною системи органів державного управління, вони спроможні виконувати певною мірою функції як загальнодержавного, так і відомчого управління.

ВИСНОВКИ ДО П'ЯТОГО ПИТАННЯ

Ефективність складного процесу управління у сфері екології залежить від наявності людських, матеріальних, організаційних факторів та безлічі інших чинників, серед яких слід виділити професіоналізм і сумлінність.

Ефективне управління неможливе без високого професіоналізму, дисципліни, відповідальності, чіткої організації управлінських відносин, суворого виконання правил і процедур управлінського процесу, неухильного дотримання принципів законності.

Діяльність органів внутрішніх справ спрямована на підвищення ефективності управління у сфері екології.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

Змістом відносин природокористування є взаємні права та обов'язки природокористувачів. У системі прав та обов'язків природокористувачів можна виділяти загальні та спеціальні права та обов'язки.

Загальні права та обов'язки — це такі, що властиві всім суб'єктам природокористування незалежно від видів об'єктів.

Спеціальні права та обов'язки визначаються в залежності від природного об'єкта і належать користувачам тільки конкретного природного об'єкта (землі, надр, вод тощо).

Реалізація прав та обов'язків в екологічному праві базується на основних принципах:

принцип похідного характеру права природокористування від права власності, який означає, що право природокористування може виникнути лише за згоди власника природного об'єкта. При цьому власник має право встановити обсяг і межі здійснення права природокористування, а у випадках порушення екологічного законодавства, умов договору припинити право природокористування;

принцип цільового використання природних об'єктів. Природний об'єкт надається в користування і повинен використовуватись лише у визначених цілях, що відображаються в рішеннях про надання їх у користування. Використання природного об'єкта не у відповідності з цільовим призначенням розглядається як правопорушення і є підставою для прийняття рішення про припинення права природокористування. Цей принцип є єдиним, він однаково відображений у земельному, водному, лісовому, надровому законодавстві;

принцип комплексного природокористування означає реалізацію одночасного використання декількох видів природних об'єктів і їх ресурсів, які взаємопов'язані і розміщені на визначеній території. Одночасно цей принцип має свій галузевий зміст, зокрема у водному законодавстві комплексність використання вод полягає у збалансованому і оптимальному використанні водного об'єкта для різноманітних потреб населення, промисловості, транспорту, у лісовому — у вимозі заготівлі живиці перед заготівлею деревини;

принцип раціонального і ефективного природокористування означає економне, екологічно обґрунтоване природокористування при оптимальному поєднанні економічних та екологічних інтересів суспільства;

Управління у галузі екології повинно здійснюватись на науково-обґрунтованих засадах, з обов'язковим врахуванням об'єктивних екологічних законів, оскільки порушення механізму їх дії може спричинити порушення екологічного балансу природних систем і тим самим призвести до неворотних змін та руйнування екологічного благополуччя.

Саме тому зміст управління в галузі екології характеризують нижчевказані принципи:

– принцип законності в регулюванні природокористування та охорони навколишнього природного середовища — передбачає точне та неухильне

дотримання всіма державними та громадськими органами і організаціями, посадовими особами і громадянами вимог нормативно-правових актів з питань екології, а також прийняття єдино правильного рішення у випадку колізії застосовуваного законодавства;

– принцип пріоритету охорони навколишнього природного середовища — передбачає прийняття рішення, обумовленого інтересами збереження екологічного благополуччя, тобто максимального збереження екологічних систем і використання їх не на шкоду іншим системам чи природним об'єктам;

– принцип плановості, цілеспрямованості і системності в управлінні природокористуванням та охороною навколишнього природного середовища — сприяє впорядкуванню діяльності управлінських структур, виключенню її дублювання, стихійності прийняття рішень та видачі розпоряджень;

– принцип узгодження різних рівнів і форм управління в галузі екології, яке забезпечувало б його дієвість та ефективність, відповідність нормативних управлінських актів спеціального характеру актам загального характеру.

Управління в галузі екології здійснюється з різних підходів: з позицій безпосередньої чи представницької демократії або з позицій владного розпорядження держави як єдиного і повноважного виразника волі народу — власника всіх природних багатств країни.

Виходячи з цього, розрізняють громадське управління та державне управління в галузі екології.

Громадське управління передбачає впровадження і зміцнення демократичних начал в регулюванні природокористування та охорони навколишнього природного середовища, максимальне залучення громадян суспільства до вказаної діяльності і здійснюється громадськими об'єднаннями та організаціями.

Управління в галузі екології покликане вирішувати багаторівневі проблеми охорони навколишнього природного середовища. Тому залежно від їх значення для суспільства та обумовленого цим рівня розв'язання екологічних проблем державне управління може здійснюватись на загально-державному та регіональному рівнях.

Державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюють Кабінет Міністрів України, ради народних депутатів та їх виконавчі і розпорядчі органи на місцях, а також спеціально уповноважені на те державні органи, такі як Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України і його органи на місцях, інші державні органи, до компетенції яких законодавством віднесено здійснення зазначених функцій.

Державне регулювання здійснюється в різних правових формах:

правотворчій — прийняття рішень, що мають форму закону і його значення;

правозастосовчій — розробка і прийняття нормативних актів, що забезпечують реалізацію правотворчих нормативних актів;

правозабезпечувальній (правоохоронній) — застосування санкцій, визначених правовими нормами, у випадку порушення норм екологічного законодавства.

Повсякденне управління в галузі екології має форму оперативного господарського розпорядження. Здійснюється воно за допомогою адміністративних методів:

– метод наказів і приписів — передбачає точне і неухильне виконання управлінського рішення;

– метод рекомендацій — винесення управлінських рішень, реалізація яких передбачає можливість коригування їх з врахуванням місцевих та об'єктних умов або особливостей;

– метод санкціонування, який ще називають методом обмеженого самоуправління, що передбачає можливість для підпорядкованого органу самостійного прийняття рішення, але виконання його лише після затвердження вищестоящим компетентним органом;

– метод дозволу — повного делегування права прийняття управлінського рішення.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДАНОЇ ТЕМИ

При підготовці до семінару доцільно повторити теми з курсів конституційного та адміністративного права, а також загальні цивільно-правові положення щодо права власності права України.

Слід звернути увагу на аналіз термінології, що використовується в нормативно-правових актах, які регулюють відносини природокористування. Так, в екологічному законодавстві застосовуються терміни “використання” природних ресурсів і “користування” природними ресурсами. Термін “використання” природних ресурсів за змістом ширший, ніж “користування”, він охоплює випадки експлуатації природних ресурсів як на праві дозвільного природокористування, оренди, обмежених речових прав (емфітевзис, суперфіцій, сервітут), так і на праві власності. Термін “користування” позначає використання природних об'єктів особами, що не є їхніми власниками.

Право природокористування виникає з приводу використання різних екологічних об'єктів. Ними можуть бути конкретні природні об'єкти, їх складові частини, які піддаються або не піддаються індивідуалізації, окремі властивості і якості цих об'єктів природи.

Важливим блоком питань теми, що розглядається, є коло підстав виникнення і припинення права природокористування, підстав зміни умов природокористування та обмеження прав природокористувачів. Особливу увагу слід звернути на процесуальний аспект виникнення права природокористування та компетенцію суб'єктів, наділених повноваженнями передавати природні об'єкти в користування.

Загальна характеристика управління у в галузі охорони навколишнього природного середовища передбачає розгляд поняття управління, об'єктів і суб'єктів управлінської діяльності, методів, принципів її здійснення та видів управління в сфері екології.

Необхідно пам'ятати, що система органів державного управління в сфері екології базується на загальновизнаному в теорії управління поділі на органи державного управління загальної компетенції та органи державного управління спеціальної компетенції в сфері охорони навколишнього природного середовища й використання природних об'єктів. У рамках першої групи слід проаналізувати повноваження ВРУ, Президента України, КМУ, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Розгляд органів спеціальної компетенції потрібно розпочинати зі структури, завдань і повноваження Міністерства екології і природних ресурсів України та його органів на місцях. Крім того, до органів спеціальної компетенції включаються органи державного управління в сфері використання та охорони земель, вод, надр, лісів, тваринного світу, атмосферного повітря, територій і об'єктів природного заповідного фонду. Необхідно також з'ясувати міжгалузеву компетенцію інших центральних органів виконавчої влади, що мають повноваження в сфері охорони довкілля.

Вивчення правового регулювання громадської управлінської діяльності в сфері охорони навколишнього природного середовища доцільно розпочинати з відповідних статей Конституції України, законів «Про громадські об'єднання» та «Про охорону навколишнього природного середовища». Крім того, слід ознайомитися з міжнародно-правовим регулюванням участі громадськості в процесі прийняття рішень, що стосуються довкілля, а також із діяльністю громадських інспекторів з охорони навколишнього природного середовища.

Щодо розгляду питання функцій управління в галузі охорони навколишнього природного середовища, потрібно визначитися з поняттям функцій управління та їх класифікацією, а також окремо провести аналіз кожної групи функцій, в ході якого зупинитися на понятті, меті, завданнях, суб'єктах та об'єктах, а також процесуальному порядку здійснення кожної функції.

**ТЕМА № 3. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОХОРОНИ
ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ
(2 години)
ПЛАН ЛЕКЦІЙ**

Рекомендована література

Вступ

1. Земля як об'єкт охорони та використання
2. Організаційно-правові заходи охорони земель
3. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону та використання земель

4. Роль органів Національної поліції у забезпеченні охорони земель

Методичні поради щодо підготовки даної теми

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року // ВВР України, - 1991 - № 41
3. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 // ВВР України, 2015, № 40-41, ст.379
4. Закон України "Про курорти" від 05.10.2000 р. // ВВР України. - 2000. - № 50. - Ст. 435.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // ВВРУкраїнської РСР. - 1984. - Додаток до № 51. - Ст. 1122.
6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // ВВРУкраїни. - 2001. - № 25. - Ст. 131.
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВРУкраїни. - 2003. - № 40. - Ст. 356.
8. Бондарчук Н.В. Природоохоронне законодавство та екологічне право: навч. посібник // Н. В. Бондарчук – Ж.: Вид-во ЖНАЕУ, 2015. – 276 с.
9. [Гетьман А.П.](#) Екологічне право. Підручник. -2013 -432 с.
10. Екологічне право України. Особлива частина : навчальний посібник для студ. вузів / [О. М. Шуміло](#) [та ін.]; [Харківський нац. ун-т внутрішніх справ.](#) – К. : Центр учбової літ., 2013 . – 431 с. : табл. - Бібліогр. в підряд. приміт.
11. Екологічне законодавство України : зб. офіц. текстів законів станом на 25 верес 2012 р. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. - 686 с.
12. Збалансоване використання земельних ресурсів: навч. посіб. для підгот. фахівців напряму 6.040106 "Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування" у ВНЗ II-IV рівнів акредитації / Клименко М. О., Борисюк Б. В., Колесник Т. М. - Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. - 552 с. (гриф МОН України).
13. Кичигин Н. В. Экологическое право : краткий курс лекций / Н. В. Кичигин, М. В. Пономарев, Н. И. Хлуденева. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Юрайт, 2012. – 217 с.
14. Екологічне право України: підручник / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» ; за ред. І. І. Каракаша. - О. : Фенікс, 2012. - 788 с.
15. Шмандій В.М., Клименко М.О., Голік Ю.С., Прищеп А.М., Бахарев В.С., Харламова О.В. Екологічна безпека. Підручник - Херсон: Олді-плюс, 2013.– 366 с.
16. Основи екології : підручник / Я.Б. Олійник, П.Г. Шищенко, О.П. Гавриленко. — К. : Знання, 2012. — 558 с.
17. Соломенко Л.І., Боголюбов В.М. Загальна екологія: навчальний посібник. – Херсон, 2012. -113 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ: визначити поняття і значення правової охорони земель. Зобразити та дослідити організаційно-правові заходи охорони земель. Схарактеризувати види відповідальності за порушення земельного законодавства та визначити роль органів Національної поліції в охороні земель.

Вступ

Земля — найперше і найголовніше джерело багатства: верхній найродючіший шар землі (*грунт*) є базою розвитку сільського і лісового господарства; в надрах землі знаходяться величезні запаси корисних копалин; *вода*, без якої взагалі неможливе життя, також органічно пов'язана із землею. Нарешті, *земля* є просторовим базисом розміщення заводів і фабрик, залізниць і автомобільних доріг, аеродромів, міст і сіл з їх науковими, навчальними і культурно-виховними центрами.

Земля є основою розвитку виробничих сил України в інтересах усього її народу, матеріальною умовою будь-якого процесу виробництва і загальним знаряддям праці. Це найголовніший природний ресурс, глобальний нагромаджувач сонячної енергії, основа життя рослин, тварин і людей. Навкруги нас немає нічого більш вічного, необхідного і незамінного, ніж земля.

Про величезне значення землі говорить і те, що вона не є продуктом людської праці, вона — творіння самої природи, а тому збільшити запаси земельних ресурсів за бажанням чи потребою людини неможливо. Просторова обмеженість землі не може бути усунена людьми. Ця особливість землі повинна завжди враховуватися людиною, що відіграватиме позитивну роль у її збереженні.

Значення проблеми охорони земель зростає, якщо врахувати, що охорона земель є важливою складовою частиною охорони навколишнього природного середовища. У природі все взаємопов'язане, від стану одних об'єктів природи залежить стан інших. Саме землі належить головна роль у взаємодії природних ресурсів. Від стану охорони земель багато в чому залежить охорона всіх інших об'єктів природи: лісів, вод, надр, тваринного світу, атмосферного повітря. Отже, зміцнення охорони земель — це важливий крок до подолання екологічної кризи, в якій опинилася Україна.

Охорона земель разом з тим є охороною земельних прав власників землі та землекористувачів. Ці питання настільки тісно пов'язані, що практично є єдиним цілим.

Все це вимагає особливої уваги до проблеми раціонального використання і охорони земель.

I. ЗЕМЛЯ ЯК ОБ'ЄКТ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Земля виконує три важливі функції, які є ключовими для нормальної життєдіяльності суспільства, а саме економічну, соціальну та екологічну.

Економічна функція землі полягає в тому, що земля є важливим матеріальним ресурсом, відіграючи роль основного засобу виробництва в сільському господарстві та слугуючи просторовим базисом для розвитку інших галузей економіки.

Соціальне значення землі полягає в тому, що вона є місцем проживання всього людства.

Екологічна функція землі проявляється у тому, що земля є центральним, ресурсом екологічної системи, який значною мірою зумовлює функціональну стійкість як цієї системи в цілому, так і окремих елементів природного середовища.

Конституція України проголошує землю основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Це положення Основного Закону відображено і деталізовано в Земельному кодексі України та інших актах земельного законодавства. Так, ст. 5 кодексу встановлено, що земельне законодавство базується на таких «землеохоронних» принципах, як забезпечення раціонального використання та охорони земель та пріоритетності вимог екологічної безпеки. Це означає, що головним завданням ЗК України у галузі регулювання земельних відносин є охорона земель. А інші завдання кодексу, такі як приватизація земель та досягнення економічної ефективності землекористування можуть досягатися за умови забезпечення охорони земельних ресурсів.

ВИСНОКИ ДО ПЕРШОГО ПИТАННЯ

Отже, міцність правової охорони земель однаковою мірою залежить від: якості та своєчасності розробки і прийняття правових актів і норм, направлених на охорону земель; забезпечення проведення їх у життя; міри стимулювання належної поведінки суб'єктів земельних відносин; створення умов, які б виключали порушення земельного законодавства; неухильного втілення в життя принципу неминучості відповідальності за вчинене правопорушення. Лише у взаємодії названі заходи складають поняття правової охорони земель.

II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

У системі заходів, спрямованих на охорону земель, важливе місце посідають організаційно-правові.

Як відомо, організаційно-правові заходи охорони надходять від органів державної влади і управління, правоохоронних органів, самих землевласників і землекористувачів. Вони вирішують завдання охорони земель у специфічних, властивих їм формах, відповідно до місця призначення даного виду органів у державній і господарській системі.

Вищі органи державної влади і управління вирішують це завдання шляхом активної законодавчої діяльності:

а) законодавчі акти, що перестали відповідати охороні земель, замінюють новими;

б) приймають нормативно-правові акти з тих питань охорони земель, що раніше не були урегульовані в правовому відношенні.

Земельним законодавством передбачено такий захід охорони земель, як відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам і втрат сільськогосподарського й лісогосподарського виробництва.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, посиленню охорони земель чималою мірою сприятимуть розроблення і прийняття в районах і областях комплексного перспективного плану підвищення рівня землекористування і охорони земель, що значно поживить і конкретизує роботу місцевих Рад щодо поліпшення використання земель і забезпечення їх охорони, зробить їхню діяльність більш предметною і цілеспрямованою.

ІІІ. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ

Порушення земельного правопорядку, невиконання або неналежне виконання земельно-правових вимог негативно відбиваються на використанні та охороні земель. Важливим елементом правового забезпечення раціонального використання та охорони земель, захисту прав і законних інтересів власників землі, землекористувачів, в тому числі орендарів, є застосування правових засобів впливу, спрямованих на усунення порушень земельного законодавства і припинення їх появи в майбутньому, відновлення порушеного права та притягнення винних у вчиненні земельних правопорушень до юридичної відповідальності.

Правовою підставою для застосування заходів впливу та притягнення до юридичної відповідальності є вчинення земельного правопорушення, яке являє собою винну протиправну дію або бездіяльність.

Суб'єктами земельних правопорушень можуть бути громадяни, юридичні і посадові особи незалежно від форми власності й підпорядкованості. Ними можуть бути як особи, які є суб'єктами земельних правовідносин (власники землі, землекористувачі, орендарі), так і особи, що, не будучи суб'єктами земельних відносин, допустили порушення земельного законодавства (наприклад, особи, які самовільно захопили земельну ділянку).

Об'єктом земельних правопорушень є земельний правопорядок, права і законні інтереси власників землі, землекористувачів, орендарів, а також інтереси українського народу.

Суб'єктивна сторона земельного правопорушення характеризується обов'язковою наявністю вини, що може бути у формі прямого наміру (навмисне самовільне захоплення земельної ділянки) або у формі недбалості (нераціональне використання землі).

Об'єктивна сторона земельного правопорушення полягає в протиправності поведінки, порушенні вимог земельного законодавства. Земельне правопорушення може бути вчинене як шляхом активних дій (знищення межових знаків), так і в результаті бездіяльності (невиконання заходів щодо охорони земель). Земельні правопорушення можуть також стати одночасно наслідком дії або бездіяльності: втрата ґрунтової родючості внаслідок неправильного обробітку землі (дія) і невжиття заходів щодо охорони земель від руйнівних процесів (бездіяльність).

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ

Отже, при розгляді справ про відшкодування шкоди, заподіяної земельними правопорушеннями, необхідно в кожному випадку з'ясувати характер виниклих відносин і нормативні акти, якими вони регулюються. Якщо є нормативний акт, що передбачає відповідальність за той або інший вид правопорушення, варто керуватися цим актом, а за відсутності такого —

загальними нормами земельного, цивільного, трудового законодавства залежно від обставин, за яких була заподіяна шкода.

IV. РОЛЬ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

Органи Національної поліції здійснюють охорону земель у процесі виконання своїх основних завдань та обов'язків:

- а) захищаючи право власності від злочинних посягань;
- б) обороняючи право і законні інтереси підприємств, організацій і громадян;
- в) сприяючи (у межах своєї компетенції) державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків.

Захист права власності від злочинних посягань — одне із основних завдань органів Національної поліції, що включає в себе і захист права власності на землю, причому незалежно від форми власності (державної, колективної чи приватної), оскільки всі вони є рівноправними.

Органи Національної поліції згідно з чинним законодавством охороняють права і законні інтереси юридичних і фізичних осіб, у тому числі права землевласників і землекористувачів. Власники земельних ділянок і землекористувачі поряд з іншими правами мають, зокрема, право власності на вироблену сільськогосподарську продукцію і доходи від її реалізації, посіви і посадки сільськогосподарських культур і насаджень. На жаль, саме ці їхні права найчастіше порушуються злочинними та іншими протизаконними діями. Зрозуміло, що такі дії не можуть залишатися поза увагою органів Національної поліції.

ВИСНОВКИ ДО ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ

Отже, належне використання відведених ОНП земель, їх охорона від ерозії, засмічення і забруднення — є внеском у вирішення загальної проблеми охорони земель.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

Отже, проблема охорони земель вирішується різними шляхами і засобами, зокрема правовими. Можливості права великі. Воно визначає правовий режим усіх складових частин єдиного земельного фонду України; закріплює права і обов'язки землевласників і землекористувачів; передбачає економічні і організаційні заходи охорони земель; узаконює здійснення контролю за використанням і охороною земель; передбачає відповідальність за порушення земельного законодавства; регулює інші питання раціонального використання і охорони земель.

При вирішенні теоретичних і практичних питань охорони земель треба виходити з того, що забезпечення їх охорони — це конституційна вимога. У ст. 14 Конституції України записано: «Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави».

Надійна охорона земель і раціональне їх використання — це ключ до вирішення продовольчої проблеми, гарантія забезпечення населення продуктами харчування, а промисловості — сировиною, важливий крок до подолання економічної та екологічної кризи.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ДАНОЇ ТЕМИ

Готуючись до семінару, необхідно звернути увагу на ключові поняття вказаної теми та засвоїти їх. При відповіді на семінарському занятті слід будувати свій виступ так, щоб в ньому містились: чітке формулювання теоретичних положень, обґрунтування цих положень і розкриття їх найбільш характерних ознак і властивостей; аргументація та ілюстрація теоретичних положень конкретними прикладами з юридичної практики; обґрунтовані висновки.